MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
ABIGAIL LOFARO

Seduta ta' l-1 ta' Marzu, 2011

Citazzjoni Numru. 1249/1992/2

Iris Cassar mart MICHAEL u l-istess MICHAEL CASSAR f'ismu u BHALA KAP TAL-KOMUNJONI TAL-AKKWISTI

vs

Francis Gauci

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni ippresentata mill-atturi fl-24 ta' Settembru, 1992 li *in forza* taghha, wara li ppremettew :

Illi minhabba imprudenza, negligenza, u nuqqas ta' tharis tar-regolamenti u tar-regoli ta' komportament mistenni da parti tal-konvenut u dan b'dannu tal-atturi, gew kagunati

danni meta fil-21 ta’ Lulju, 1990, waqa soffitt fil-hanut Save-on f’Paola, li ghalih hu responsabbli l-istess attur;

Illi dawn id-danni, kemm bhal danni emergenti u kemm bhala lucrum cessans, jikkonsistu hsara permanenti li sofriet l-attrici Iris, u l-ispejjez minnha inkorsi f’kuri u nuqqas ta’ kapacita ghax-xoghol, u fil-fatt ghadha tbati minn disabilita permanenti;

Illi minkejja kull interpellazzjoni, ma kienx hemm risarciment mill-konvenut;

Talbet ghalhekk li l-konvenut ighid ghaliex din il-Qorti m’ghandhiex :

1. tiddikjara lill-istess konvenut responsabbli tad-danni sofferti mill-atturi meta fil-21 ta’ Lulju 1990, waqa soffit fil-hanut Save-on f’Paola, li ghalih hu responsabbli l-istess attur;
2. tillikwida d-danni kagunati, jekk hemm bzonn permezz ta’ periti nominandi;
3. tikkundanna lill-konvenut ghall-hlas tad-danni hekk likwidati;

Bl-ispejjez kontra l-konvenut bl-ingunzjoni minn issa ghas-subizzjoni; inkluz l-ispejjez ohra fosthom dawk tal-ittra ufficjali tat-3 ta’ Lulju, 1992;

Rat id-dikjarazzjoni u il-lista tax-xhieda ta’ l-atturi

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenut, li in forza taghha huwa eccepixxa :

1. Illi fl-ewwel lok l-eccipjenti ma hu bl-ebda mod responsabbli ghad-danni li sofriet Iris Cassar;
2. Illi konsegwentement m’hemmx danni x’jigu likwidati favur l-attrici;

Salv ecezzjonijiet ulterjuri;

Rat id-dikjarazzjoni u il-lista tax-xhieda tal-konvenut;

Rat id-digriet taghha tal-25 ta’ Jannar 1993 li permezz tieghu hatret lil Dr Gavin Gulia bhala perit legali;

Rat id-digriet taghha tat-2 ta’ Gunju 1994 li permezz teighu issostitwiet lil Dr Gavin Gulia b’Dr Edgar Depasquale, bl-istess fakoltajiet;

Rat id-digriet taghha tat-8 ta’ Novembru 1995 li permezz tieghu hatret lil Mr Frederick Zammit Maempel bhala espert mediku sabiex jassisti lill-perit legali f’din il-kawza;

Rat id-digriet taghha tat-18 ta’ Marzu 1996 li permezz tieghu issostitwiet lill-perit legali b’Dr Joselle Farrugia bl-istess inkarigu;

Rat id-digriet taghha tas-16 ta’ April, 1997 li permezz tieghu hatret lil Dr Joseph Pullicino bhala espert psikjatra, sabiex jigu stabbiliti d-danni li soffriet l-attrici minn wara l-incident in kwistjoni;

Rat ir-rapport tal-espert mediku Frederick Zammit Maempel mahluf minnu fil-11 ta’ Frar 1997;

Rat id-digriet taghha tas-6 ta’ Marzu 1996 li permezz tieghu issostitwiet lil Dr Joseph Pullicino b’Dr Joseph Pisani;

Rat ir-rapport ta’ Dr Joseph Pisani mahluf minnu fid-9 ta’ Dicembru 1998;

Rat id-digriet taghha tat-3 ta’ Novembru 1999 li permezz tieghu hatret lil Perit Joseph Ellul Vincenti bhala espert tekniku;

Rat id-digriet taghha tas-27 ta’ Frar 1997 li permezz tieghu issostitwiet lil Dr Joselle Farrugia b’Dr Deborah Huber bl-istess inkarigu;

Rat id-digriet taghha tat-2 ta’ April, 2008 li permezz tieghu issostitwiet lil Dr Deborah Huber b’Dr Charmaine Galea bl-istess inkarigu u fakultajiet;

Rat ir-rapport tal-Perit Joseph Ellul Vincenti u Dr Charmaine Galea, mahluf minnhom fis-16 ta' Gunju 2009;

Ikkunsidrat :

Illi l-espert mediku is-Sur Frederick Zammit Maempel wasal ghas-segwenti konkluzzjonijiet fir-rapport tieghu :

"Is-Sinjura Cassar garbet ksur serju fiz-zewg riglejn. Dan ghaqad sewwa u fortunatament ghaliha, qsaru z-zewg riglejn bl-istess ammont. Hija baqghet b'ebbusijja fl-ghaksa leminija u xi ftit ebbusijja fl-ingropp tax-xellug. Dawn itelfuha meta tigi biex timxi maghagla jew ghat-tul, u jistghu jugew fil-ksieh jew wara zmien twil ta' waqfien. Cassar ghandha dizabilita permanenti stmata ta' 12% (tnax fil-mija)."

Illi l-Qorti rat il-kunsiderazzjonijiet peritali u il-konkluzjoni illi ghaliha wasal l-espert psikjatra Dr Joseph Pisani :

"Mill-fatti klinici, fuq esposti, li kkonstajtajt mill-ezami psikjatriku u minn informazzjoni rilevanti ta' xhieda, migbura fil-process, ma jhalli ebda dubbju li l-attrici Iris Cassar, akkawza tal-incident tas-"Save-On Supermarket", li fih kienet involuta u li kkaguna l-mewt ta' bintha; din sofriet hsara fizika, li skondl-Ortopediku Dottor Frederick Maempel MD., FRCS., hija wahda ta' natura permanenti u sofriet ukoll trawma psikika li l-konsegwenzi taghha ghadhom prezenti sallum.

Infatti, l-attrici kienet dahlet go fazi akuta ta' stat mentali kkaratterizzat minn dwejjaq kbar, li damu oltre l-perijodu li wiehed jikkunsidra bhala reazzjoni normali taht ic-cirkostanzi; qtugh ta' nofs, dardir, nuqqas ta' irqad u ta' apptit u disfunzjoni intestinali. Barra minn hekk, hija tilfet l-interess fil-hajja in generali, li l-attrici haset li kienet tbiddlet radikalment. Attivitajiet, li qabel l-incident, kienet taghmilhom facilment u jtuha sodisfazzjon, issa tilfu dan l-element ghal kollox u ma tridx taf bihom izjed. Sahansittra anke r-relazzjonijiet konjugali tbiddlu billi l-attrici tilfet l-kwalunkwe hajra ghal relazzjonijiet sesswali. Barra minn dawn is-sintomi, li skond l-attrici ghalkemm

mhux akuti bhal ma kienu fil-bidu, ghadhom prezenti sallum, hemm dak, li l-memorja rikorrenti tat-telfa ta’ bintha, taht ic-cirkostanzi li grat, jirrijattivawlha is-sintomi akuti kollha, li hasset dak iz-zmien, minkejja li ma qatet qatt mill-kura tal-pilloli.

Ta’ min jinnota wkoll fil-kaz taht ezami, illi l-attrici gie li kienet issofri minn attakki ta’ depressjoni anke qabel ma gralha l-incident. Infatti, kien hemm zmien meta l-kondizzjoni depressiva kienet serja bizzejjed biex il-konsulent, hass li ghandu jammettiha l-isptar u jippreskrivilha l-elettroxokk. Dan juri li l-attrici diga kellha resistenza psikika baxxa u ghalhekk l-istress jeffettwaha aktar minn haddiehor.

F’dan il-kaz, pero’, wiehed irid jikkunsidra wkoll li l-attrici, akkawza tal-incident, giet esposta ghal stress, li jmur il-hinn mill-limiti tal-esperjenzi komuni; bhal ma kienu il-kollass ta’ bini u l-mewt, imhabba fih ta’ membru ghaziz ghaliha. Barra minn hekk, l-incident kien ukoll kagun ta’ minaccja serja ghall-hajjietha u ghall-integrita’ fisika taghha.

Ghaldaqstant, jiena tal-opinjoni li l-attrici sofriet u gahdha issofri ghalkemm mhux fl-istess grad ta’ qabel, minn Depressjoni assocjata ma kondizzjoni ta’ stress post-trawmatiku li generalment jassumu kors kliniku kroniku u, kultant, anke permanenti. Jiena nistma li l-attrici sofriet hsara psikika ta’ ghaxra fil-mija.”

Illi l-Qorti rat illi l-espert tekniku minnha innominat il-Perit Joseph Ellul Vincenti wasal ghas-segwenti konsiderazzjonijiet :

“Is-sottoskritt jghid, kif fil-fatt gia ntqal, li l-konkluzjonijiet li wasal ghalihom huma ibbazati fuq xhieda u ritratti u sketches prodotti waqt ix-xhieda u mhux fuq fatti li hu ra jew kejjel hu stess. Dan hu dovut ghall-fatt li meta hu gie moghti l-inkarigu, il-fond mertu ta’ din il-kawza kien ilu li gie mwaqqa kompletament u s-site ikklerjata.

Kif deskritt tajjeb kemm mill-Professur Carmelo Pule kif ukoll mill-Perit Richard Aquilina, kif ukoll mix-xhieda tal-istess konvenut, jirrizulta illi s-Save-On Supermarket kien jikkonsisti fi tlett stores hdejn xulxin u jinfdu ma xulxin. L-ewwel tnejn kienu ghoxrin filati gholi u dawn gew maqsuma b'raff ta' gholi ghaxar filati minn taht is-saqaf u disa' filati u nofs taht ir-raff.

It-tqassim, konstruzjoni u disinn kif sar dan ir-raff jidher tajjeb minn Dok FG/1, FG/2, FG/3 u FG/4 esebiti mill-konvenut u hawn attacjati ma din ir-relazzjoni.

Dok JEV/1, JEN/2 u JEV/3 juru l-kostruzzjoni ta' dan ir-raff u xkaffar b'aktar dettal. Dawn ukoll gew esebiti mill-konvenut.

Jirrizulta mix-xhieda kemm tal-Professur Carmelo Pule, tal-Perit Richard Aquilina kif ukoll minnn dik tal-konvenut illi raff inbena fuq hollow sections ta' pulzier u nofs b'pulzier u nofs vertikali li fuqhom kienu jserhu u gew iwweldjati hollow sections ohra orizontali ta' tlett pulzieri b'pulzier u nofs sections.

Jirrizulta wkoll illi mal-hollow sections vertikali kien hemm xkafef mwahhhlin maghhom (Ara Dok JEV/3).

Jirrizulta mix-xhieda tal-Professur Carmelo Pule illi :

1. Xi xkafef kienu marbutin u mdendlin b'wires iggalvanizzati mis-saqaf tas-supermarket.
2. It-travi orizontali ma kienux ingastati fil-hajt u lanqas il-vertikali ma kienu ingastati fl-art.
3. L-art tar-raff kienet tac-chipboard li kien iserrah fuq strixxa injam imwahhla mal-hajt.

Il-Perit Aquilina fir-rapport tieghu fix-xhieda tieghu gibed l-attenzjoni tal-Qorti :

1. Lis-saqajn li kienu jmissu mal-hajt, kienu mizmuma ma l-istess hajt permezz ta' viti bil-kavilji tal-plastic u hafna minnhom kienu fil-fil u ghalhekk huma ineffettivi.

2. Illi c-chipboard, ir-ras taghha kienet isserah fuq bicciet tal-injam imwahhla mal-hajt.
3. Merkanzija li kienet tigi storjata fuq ir-raff tvarja u kienet tasal sas-saqaf tar-raff.
4. Xi racks kienu mdendlin bil-fildiferru mis-saqaf.
5. L-merkanzija ta' fuq ir-raff kienet fil-parti l-kbira fuq l-art tar-raff u mhux fuq l-ixkaffef mwahhla mal-hajt.

Mix-xhieda ta' l-istess konvenut gie ikkonfermat dak li qalu il-Professur Carmelo Pule u il-Perit Richard Aquilina ghal dak li hu metodu kif gie mibni r-raff u xkafef ta' fuqu u tahtu.

Il-konvenut iddikjara illi d-disinn ta' dan ir-raff kif ukoll il-qisien tat-travi orizontali kif ukoll dak vertikali, gie iddisinjat minnu peress li qal li hu kellu esperjenza bizzejjed u ma talab ebda informazzjoni jew ghajnuna minn nies kwalifikati f'dan il-qasam.

Il-konvenut semma l-probabilita li dak li gara kien rizultat ta' kollass tad-ducting tal-air conditioner u mhux ta' disinn hazing tar-raff. B'dana kollu ma ressaq ebda evidenza jew xi hjiel iehor li dak li gara kien rizultat ta' kollass tal-air conditioner ducting.

Illi l-Perit Tekniku wasal ghas-segwenti konkluzzjoni :

Il-pis li r-raff qed jerfa kien qed jigi mirfud minn saqajn hollow section, pulzier u nofs b'pulzier u nofs. Dawn is-saqajn minbarra l-pis tar-raffr kienu qed igorru ukoll il-pis tal-ixkaffef horizontali.

Jirrizulta wkoll li dan ir-raff kien mobbi sew bil-merkanzija, tant li l-merkanziija kienet tasal il-bicca l-kbira fuq l-art tar-raff u mhux fuq l-ixkaffef imwahhla mall-hajt tant li kif qal l-Professur Carmelo Pule it-travi horizontali issagjaw u cedew filwaqt li s-saqajn (hollow setions) tghawwgu u cedew taht il-pis li tiehgu gew suggetti.

Failure ta' din in-natura turi bic-car li raff ma kienx iddisenjat professjonalment u t-travi u saqajn cedew taht il-pis ta' fuqhom.

Ta’ min hawn jghid li meta struttura tigi iddisinjata professjonalment dan jiddisenja mhux biss ghal pis li jkun previst izda jkun irid ikoll “a factor of safety” kbira bizzejjed biex dan jiehu hsieb ghal kwalunkwe eventwalita li tista tinqala. Dan jidher li ma sarx bir-rizultat fatali.

Is-sottoskritt hu tal-opinjoni li f’kaz bhal dan fejn kien sejjer jitghabba hafna merkanzija tqila fuq raff, id-disinji tal-hadid ta’ dan ir-raff kellu jigu mahdum minn nies kwalifikati ghal dan ix-xoghol. Fil-fatt id-disinn sar mill-konvenut innifsu, li ma kellu ebda kwalifikil li jintitolawh biex jaghmel xoghol ta’ struttura ta’ din in-natura.

Jirrizulta li l-konvenut dan ma ghamlux, u bena r-raff skond kif deherlu hu, peress li haseb li ghandu l-esperjenza u kwalifiki necessarji u b’dan l-ghemil dahal responsabbli ghal dak li jista jigri u li fil-fatt gara fil-hanut Save On Supermarket nhar il-21 ta’ Lulju, 1990.”

Illi l-Qorti rat ukoll il-konsiderazzjonijiet fattwali li waslet ghalihom il-Perit Legali Dr Charmaine Galea.

“Illi jirrizulta bhala fatt illi fil-21 ta’ Lulju 1992 sehh incident fatali fis-supermarket “Save-On”, Sir Paul Boffa Avenue, Rahal Gdid.

Illi fost il-persuni li sfaw vittma ta’ dan l-incident kien hemm l-attrici u t-tifla taghha li dak il-hin kienu qed jixtru mill-imsemmi supermarket.

Illi sfortunatament it-tifla tal-attrici tilfet hajjitha fl-istess incident filwaqt li l-attrici sofriet minn dizabilita` permanenti kemm fizika u kemm psikologika. Illi dwar id-dizabilita permanenti gew ipprezentati zewg rapporti li ma gew bl-ebda mod ikkontestati.

Illi wara li saret talba mill-Perit Legali ta’ dak iz-zmien, Dr. Deborah Farrugia, dina l-Onorabbli Qorti ghogobha tinnomina lill-Perit u Inginier Civili Joseph Ellul Vincenti biex jassisti lill-Perit Legali fl-aspetti teknici tal-kawza. Illi l-Perit Tekniku fir-rapport tieghu irrileva li fiz-zmien meta

hu gie nominat il-bini maghruf bhala Save-On Supermarket f’Rahal Gdid kien gia’ mwaqqa/alternat b’tali mod li ma kien baqa’ xejn li seta’ jghinu biex jasal ghal xi decizjoni dwar x’kienu l-fatturi li wasslu ghall-kollass tal-ixkaffar u raff dakinhar tal-incident de quo.

Madankollu hu kien f’posizzjoni li jasal ghall-konkluzzjonijiet tieghu abbazi tax-xhiedaipprezentata waqt is-seduti, minn sketches/ritratti li gew ipprezentanti mill-konvenut waqt ix-xhieda tieghu, u kif ukoll mix-xhieda tal-Professur Carmelo Pule` u l-Perit Richard Aquilina.

Illi l-Perit Joseph Ellul Vincenti wasal ghall-konkluzzjoni illi rrizulta li r-raff in kwistjoni kien mghobbi sew bil-merkanzija, tant li l-merkanzija kienet tasal il-bicca l-kbira fuq l-art tar-raff u mhux fuq l-ixkaffef imwahhla mal-hajt tant li kif giet stabbilit mill-Professur Carmelo Pule` it-travi orizzontali issagjaw u cedew filwaqt li s-saqajn (hollow sections) tghawwgu u cedew taht il-piz li tieghu gew suggetti. Skond l-istess Perit failure ta’ din in-natura turi bic-car li r-raff ma kienx iddisinjat professjonalment u t-travi u s-saqajn cedw taht il-piz ta’ fuqhom.

L-istess Perit kompla jghid illi meta struttura tigi ddisinjata professjonalment wiehed jiddisinja mhux biss ghall-piz li jkun previst izda jkun irid ikollu “a factor of safety” kbira bizzejjed biex dan jiehu hsieb ghal kwalunkwe eventwalita` li tista’ tinqala’. Dan jidher li ma sarx bir-rizultat fatali.

Il-Perit Tekniku kompla jghid illi f’kaz bhal dan id-disinn tal-hadid kellu jigi mahdum minn nies kwalifikati ghal dan ix-xoghol u mhux isir mill-konvenut innifsu li ma kellu ebda kwalifiki li jintitolawh biex jaghmel xoghol ta’ struttura ta’ din in-natura.

<u>Kunsiderazzjonijiet Legali</u>

L-indagini li trid issir fil-kaz odjern hi dik li jigi stabbilit jekk il-konvenut ghandux jirrispondi ghall-hsara subita mill-attrici.

L-Artikolu 1031 tal-Kodici Civili jippreciza li ***"kull wiehed iwiegeb ghall-hsara li tigri bi htija tieghu."***

Din in-norma tal-ligi fil-kamp tar-responsabilita` akwiljana jew extra-kontrattwali tikkostitwixxi l-punt kardinali *in subjecta materia*, u tenuncja l-principju in virtu ta' liema l-lezjoni kagjonata lis-suggett tobbliga lill-awtur tal-lezjoni li jirrizarcixxi l-konsegwenzi negattivi, ossija d-danni, kompjuti bl-att tieghu.

Issa kif saput, il-fonti primarju tar-responsabilita` civili hi ravvizata fl-imgieba imputabbli ghal dolo jew kulpa. Il-ligi civili taghna ma tiddefinixix il-kolpa civili fl-ghemil izda taghmlu jikkonsisti fin-nuqqas ta' prudenza, nuqqas ta' diligenza u nuqqas ta' hsieb tal-*bonus paterfamilias* [Artikolu 1032 (1), Kodici Civili]. Dan jikkorrispondi *in criminalibus* ghan-nuqqas ta' hsieb, bi traskuragni, jew b'nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni tieghu jew nuqqas ta' tharis tar-regolamenti statwit fl-Artikolu 225 tal-Kodici Kriminali.

Jidhru, imbaghad, skond id-duttrina legali illi jezistu kriterji ohra li jaghmlu riferiment ghall-element tar-riskju. Jekk il-kolpa tikkostitwixxi l-element karatterizzanti ta' l-illecitu, huma rikonoxxuti u accettati wkoll aspetti ta' responsabilita` specjali in rigward ghall-evitabilita` tal-hsara. Jinghad a propositu fid-decizjoni fl-ismijiet "**Annunziato D'Amato *et* –vs- Joseph Camilleri *et*",** Appell Civili, 3 ta' Marzu 1958 illi "***meta l-att li kkaguna d-danni kien jikkonsisti fil-manegg ta' haga perikoluza, ir-responsabilita` ta' min ghamel dak l-att hija assoluta; u min irid jehles minn dik ir-responsabilita` hu tenut jipprova, jew il-fatt tat-terz jew il-vis major".***

Illi fil-kaz in ezami il-Perit Tekniku ikkonkluda li l-kawza tal-incident kienet l-ippjanar hazin tar-raff. Illi ghalhekk fil-fehma tal-esponenti, ghall-akkadut m'hu hadd responsabbli hlief il-konvenut innifsu li stqarr f'dawn il-proceduri li kien ippjanta u ghamel hu stess l-istess raff: ***"Jiena kont bnejt l-istruttura ta' Save-On xi 1988 jew 1989. Jiena ma kellix perit jew xi hadd jghini fil-bini. Bnejt bil-hadid."*** Illi il-fehma tal-esponent hija wkoll

rassodata mix-xhieda ta' Janice Mizzi li kienet impjegata mal-konvenut fl-istess supermarket. Fix-xhieda taghha l-imsemmija xhud tistqarr li hi kienet ilha tahdem fis-supermarket minn Dicembru ta' qabel l-incident u xi xahar u nofs wara li bdiet tahdem kienet tisma` s-saqaf izaqzaq. Fil-fatt il-konvenut kien qalilha biex la hi u lanqas haddiehor ma jitla' fuq l-ixkafef. Qalet ***"Fil-fatt l-incident konna qed nistennewh isehh u darba naf ukoll li gbidt l-attenzjoni tal-konvenut ghall-hsejjes li kont nisma'".*** Xhieda din li bl-ebda mod ma giet ikkontestata.

Illi ghalhekk mhux biss il-konvenut kien ippjanta r-raff minghajr ebda parir professjonali, imma talli injora l-avvertimenti li kienet issenjalatlu impjegata dwar il-hsejjes li kienu jinstemghu minn gol-hanut. U dan l-agir jirraffigura perefettament mal-kolpa akwiljana stante li kif insibu fil-gurisprudenza nostrana ***"Hu in kolpa min ma juzax il-prudenza, diligenza, u attenzjoni ta' bonus paterfamilias abbinat ma' ksur ta' xi dmir impost mil-ligi."***[1]

Illi stabbilita r-responsabbilita` tal-konvenut ghall-akkadut, imiss issa li jigu kkwantifikati d-danni subiti mill-attrici.

Illi l-attrici qieghdha titlob likwidazzjoni kemm tad-*damnum emergens* u kif ukoll *lucrum cessans* bhala rizultat dirett tal-incident *de quo.*

Illi fiz-zmien li sehh l-incident l-attrici kellha 45 sena u kienet mara tad-dar.

<u>Damnum emergens</u>

Illi fir-rigward ta' likwidazzjoni *damnum emergens* l-attrici pproduciet lista ta' medicinali li hija bdiet tiehu wara l-incident *de quo*.[2] L-attrici spjegat illi l-unika pilloli li hi tixtri prezentement mil-lista esebita Dok XYZ hija l-pillola Tranxene. Fir-rigward tal-pilloli l-ohra tispjega illi damet tixtrihom ghal madwar sentejn sakemm bdiet tohodhom b'xejn mill-Isptar ad eccezzjoni tal-pilloli Apresolina u

[1] Paul Camilleri noe vs Michael Grech, Appell Civili, 8 ta' April 1991
[2] Dok XYZ ipprezentat mill-attrici fis-6 ta' Marzu 1997T

Totamol Wong li damet tixtrihom biss ghal tlett xhur qabel ma bdiet tohodhom b'xejn mill-Isptar.

Illi ghaldaqstant l-esponenti hejjiet is-segwenti tabella li tirrifletti l-kwantifikazzjoni sa din is-sena tal-ispejjez medicinali u cioe:-

Tip ta' Pilloli	**Doza**	**€**	**Numru ta' xhur/snin kemm damet tixtrihom**	**Total Lm**
Stelazine	1	35@Lm1.35	2 years	Lm 28.16
Tranxene	1	30@ Lm0.86c8	To date	Lm200.65
Anafranil	2	30 @ Lm0.90c8	2 years	Lm45.51
Apresolin	4	100 @ Lm3.12c6	3 months	Lm11.37c9
Totamol	1	28 @ Lm3.32	3 months	Lm10.79
Total				**Lm296.48 c9**

Illi ghalkemm l-attrici stqarret illi kienu jmorru jaghmlulha x-xoghol tad-dar kemm certa Lina Baguley u kif ukoll il-mara tat-tifel taghha u li kienet pattitilhom ix-xoghol li ghamlu b'rigali, ma ngabet l-ebda prova tal-entita` tal-istess rigali u ghalhekk l-esponenti ma tistax tasal biex tillikwida ebda danni f'dan ir-rigward.

Illi ghalhekk l-esponenti qieghdha tillikwida d-*damnum emergens* fl-ammont ta' <u>**€690.63**</u> ekwivalenti ghal Lm296.48c9.

<u>Lucrum cessans</u>

Illi fir-rigward tal-likwidazzjoni tal-*lucrum cessans* gie stabbilit mill-Qrati taghna li mara tad-dar ghandha dritt ghall-kumpens u x-xoghol tad-dar ghandu valur ekonomiku. Dan m'ghandux jitqies li jiswa anqas mill-paga

minima nazzjonali (Ara PA GCD Ebejer vs Spiteri 16/12/97; Borg vs Zammit PA NA 22/3/99; Zammit vs Bezzina App 19/9/73; Apap vs Degiorgio App 16/1/84; u Grech vs Briffa PA 21/2/97). Ghalhekk ghall-finijiet tal-likwidazzjoni tal-*lucrum cessans* l-esponenti sejra tiehu bhala qliegh ta' l-attrici s-somma medja ta' €140 fil-gimgha jew €7280 fis-sena. L-esponenti hadet din il-medja stante li l-paga medja nazzjonali sejra tibqa' tizdied filwaqt li l-awment li sar mid-data tal-incident sal-lum kien bejn wiehed u iehor kostanti bi zieda ta' cirka €3.49 – €4.66 fil-gimgha kull sena.

Illi l-kwistjoni tal-*multiplier* li normalment jintuza bhala mezz biex it-telf ta' qliegh li jinghata d-danneggjat jigi kalkolat, hija wahda li dwarha l-Qrati taghna f'dawn l-ahhar zminijiet flew sewwa. Xi kittieba awtorevoli f'dan il-qasam ifissru l-*multiplier* bhala "*a figure somewhat less than the number of years for which the loss is likely to continue -that is, in a personal injury action, until the plaintiff's injuries cease to affect earnings or the plaintiff dies or retires. This figure is then reduced partly because of the `contingencies' (i.e. that the plaintiff might not have lived or worked so long or might have lost earnings even if the accident had not occurred), and partly because the plaintiff is going to receive not an income but a capital sum which can be invested to produce an income. The multiplier is not the product of precise calculation, but of* ***estimation in the light of the facts*** *of the particular case and of other comparable cases*"[3]

Illi huwa stabilit li l-*multiplier* ghandu jibda jitqies minn dak inhar li sehh l-incident li fih il-vittma tkun garrbet il-griehi,[4] u mhux minn dak inhar li l-Qorti tasal ghal-likwidazzjoni tas-somma li ghandha tithallas bhala danni. Minbarra dan, il-bixra ta' hsieb wara sentenzi ta' dawn l-ahhar snin f'dan il-qasam qeghda xxaqleb lejn it-tnehhija ta' skemi rigidi li jistghu jfixklu l-ghoti ta' kumpens misthoqq u xieraq gha-cirkostanzi. Wahda minn dawn l-izviluppi hija sewwasew fil-massimu tal-*multiplier*, fejn ghal numru kbir ta' snin ma tqiesx li seta' jaqbez l-ghoxrin (20). Ghar-ragunijiet li l-

[3] Peter Cane, Atiyah's Accidents, Compensation and the Law (6th Edit, 1999), pag. 122
[4] App.Civ. 16.11.1983 fil-kawza fl-ismijiet *Salvatore Mifsud vs Carlo Camilleri*

Qorti ghandha tfittex qabel kull haga ohra li tirreintegra kemm jista' jkun lil dak li jkun garrab hsara,[5] u li terga' tqieghed lil tali persuna kemm jista' jkun fl-istat li kienet qabel l-incident[6], illum huwa accettat u approvat mill-oghla Qrati taghna li l-*multiplier* ikun jaqbel sewwa mal-eta' tal-vittma u mhux ma' kriterji arbitrarji.[7] Illi, applikati dawn il-principji ghall-fatti rizultanti mill-atti tal-kawza, johrog illi l-attrici kellha 45 sena meta sehh l-incident u stante li bhala mara tad-dar ix-xoghol taghha ma jieqafx mas-60 sena, izda billi jrid jigi stabilit limitu, l-esponenti hija tal-fehma illi *multiplier* ta' 25 sena ikun xieraq f'dan il-kaz.

Il-grad ta' debilita` permanenti tal-attrici, skond ir-rapporti medici, hu ta' 10% f'dak li jirrigwarda hsara psikika[8] u ta' 12% f'dak li jirrigwarda dizabilita` permanenti fizika.[9] Illi ghalhekk l-ammont total ta' debilita` permanenti sofferta mill-attrici jammonta ghal 22% liema grad ta' inkapacita' jirrispekkja t-telf ta' indipendenza konsegwenti ghad-danni li l-attrici sofriet kemm fizikament u kemm psikologikament.

Illi fir-rigward ta' tnaqqis minhabba l-*lump sum payment* hi gurisprudenza pacifika ("**Joseph Abela –vs- Martin Spagnol**", Prim' Awla, Qorti Civili, 30 ta' Marzu 1993, fost bosta ohrajn) illi ghandu jsir tnaqqis mill-persentagg (20%) biex jikkumpensa ghad-dewmien tal-proceduri gudizzjarji. Dan hu motivat ukoll mill-fatt li ma hux sallum possibbli li jigi degretat il-hlas ta' l-imghax mid-data li giet kagunata l-hsara (Vide "**Mark Caruana – vs- Grazio sive Horace Camilleri**", Prim' Awla, Qorti Civili per Imhallef Joseph Said Pullicino, 5 ta' Ottubru 1993). Fuq l-istregwa ta' din id-decizjoni il-persentagg ta' 20% ghal *lump sum payment* beda jigi ridott b' rata ta' tnejn fil-mija (2%) kull sena mid-data ta' l-incident sakemm tigi finalment deciza l-kawza.

Fil-kaz prezenti l-incident sehh fil-21 ta' Lulju 1990. L-attrici ntavolat il-kawza fl-24 ta' Settembru 1992. Din ir-

---

[5] App. Kumm. 26.7.1991 fil-kawza fl-ismijiet *Mary Bugeja noe et vs George Agius et noe*
[6] Kumm. 11.7.1989 fil-kawza fl-ismijiet *Emanuel Agius vs Joseph Galea et noe*
[7] P.A. 15.6.1993 fil-kawza fl-ismijiet *Karen Zimelli vs Michael Sammut* ; P.A. RCP 25.1.2000 fil-kawza fl-ismijiet *Gordon Spiteri vs Waste Control Services* Limited ;u App. Civ. 15.1.2002 fil-kawza fl-ismijiet Carmelo Micallef StJohn et vs Richard Spiteri et
[8] Rapport ta' Dr. Joseph L. Pisani
[9] Rapport ta' Mr. Frederick Zammit Maempel li ezamina lill-attrici fl-10 ta' Jannar 1997

relazzjoni qieghdha tigi ipprezentata fit-3 ta’ Gunju 2009 u cioe sbatax-il sena wara. Fic-cirkostanzi u in bazi ghal dak espress fil-precitata sentenza l-esponenti jidhrilha li l-percentagg ta’ 20 fil-mija m’ ghandux jigi konsiderat bhala tnaqqis ghaliex id-danni ser jinghataw zmien mhux hazin wara li sehh is-sinistru.

Il-*lucrum cessans* ghandu allura jigi komputat kif gej:-

Ammont ta’ hlas abbazi ta’ paga minima: €140x 52
€7280
Multiplier: 25 sena
Dizabilita`: 22%

Ghaldaqstant ir-rizarciment tad-danni subiti mill-attrici ghal-lezjoni personali ghandhom ikunu s-segwenti:-

€7280 x 25 x 22% = €40,040

Ghaldaqstant l-esponenti hija tal-umli opinjoni illi din l-Onorabbli Qorti ghandha, prevja li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut, tilqa’ t-talbiet attrici u tikkundanna lill-konvenut sabiex ihallas lill-attrici is-somma ta’ **€40,730.63** in linea ta’ danni sofferti minnha b’rizultat tal-incident li sehh fil-21 ta’ Lulju 1990 gewwa l-hanut Save-On f’Rahal Gdid.”

Semghet lix-xhieda li gew prodotti, rat il-provi illi tressqu, id-dokumenti li gew esebiti u l-atti ta’ dan il-procediment;

Rat illi l-kawza thalliet ghas-sentenza ghallum.

Rat illi l-atturi irrimettew ruhhom ghar-rapport tal-perit legali, waqt illi l-konvenut, minkejja li inghata zmien xieraq sabiex jipprezenta nota ta’ sottomissjonijiet, baqa ma ipprezenta l-ebda nota, ma talabx ghall-hatra ta’ periti perizjuri u lanqas ma indenja ruhu b’xi mod jeskuti ir-relazzjoni tal-perit legali, jew ir-rapport tal-perit tekniku, kif lanqas ma eskuta ir-relazzjoni tal-periti medici il-psikjatra Dr Joseph Pisani u l-espert mediku Mr Frederick Zammit Maempel.

Ikkunsidrat :

Illi l-Qorti kellha l-okkazjoni u d-dover li tistudja u taghrbel il-provi u r-rizultanzi tal-periti gudizzjarji minnha mahtura u hija konvinta li dawn kollha waslu ghall-konkuzjoni gusta.

Ghaldaqstant hija qeghda taghmel ir-rapporti kollha tal-esperti minnha mahtura bhala taghha u li ghandhom jitqiesu u jittiehdu bhala formanti parti integrali mill-motivazzjoni u korp ta' din id-decizjoni.

Fil-fehma tal-Qorti, l-ammont kif mahdum mill-perit legali huwa wiehed illi jissodisfa pjenament il-kriterju illi ghandhom dejjem jigu ikkunsidrati, id-diversi fatturi gew rapporti konkretament u in parti mahduma fuq progettazzjonijiet futuri. Il-kejl importanti huwa illi fl-ahhar analizi l-ammont l-likwidat ikun wiehed gust u xieraq, kif inhu fil-kaz odjern.

Ghaldaqstant, u ghar-ragunijiet kollha fuq imsemmija, il-Qorti qeghda taqta u tiddeciedi din il-kawza billi filwaqt illi tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut tilqa it-talbiet attrici kif dedotti, b'dan illi ghal fini tat-tieni talba tillikwida d-danni kagunati fis-somma ta' erbghin elf sebgha mija u tletin ewro u tlieta u sittin centezmu (€40,730.63) u konsegwentement tikkundanna lill-konvenut sabiex ihallas lill-atturi is-somma hekk likwidata ta' erbghin elf sebgha mija u tletin ewro u tlieta u sittin centezmu (€40,730.63) in linea ta' danni sofferti minnhom b'rizultat ta' l-incident li sehh fil-21 ta' Lulju 1990 fil-hanut Save-On f'Rahal Gdid; Bl-ispejjez kif mitluba u bl-imghax kontra l-konvenut.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------